

Lärarhandledning av Pär Sahlin

Iskavspirater
Frida Nilsson

Lärohandledning till *Ishavspirater*

Av Pär Sahlin

Det här är en lärohandledning till boken *Ishavspirater* av författaren Frida Nilsson, utgiven av bokförlaget Natur & Kultur. Illustrationerna i boken är gjorda av Alexander Jansson. I lärohandledningen finns tankar, idéer och förslag på hur du kan arbeta med boken tillsammans med dina elever.

Om boken

Ishavspirater handlar om Siri, vars lillasyster Miki har blivit bortrövad av piraten Vit-huvud. Han använder barnen som slavar i en gruva där deras uppgift är att hacka fram diamanter. Alla vet att de barn som Vit-huvud tar är förlorade, men det tänker inte Siri finna sig i. Hon ger sig ut på en mycket farlig resa, som ingen annan har gjort förut, med målet att befria sin lillasyster.

Högläsning

Ishavspirater vänder sig i första hand till barn i åldrarna 6–9 år, men har ett ganska stort sidomfång och fungerar mycket väl att arbeta med på mellanstadiet. Den tydliga berättarrösten och den spännande handlingen gör den väl lämpad för högläsning. Arbetar du med boken på mellanstadiet eller med läsvana elever på lågstadiet kan eleverna läsa delar eller hela boken på egen hand.

Samtala om läsningen

Att låta eleverna samtala om texten före, under och efter läsningen fungerar som ett stöd för att förstå det de läser. Samtalet gör det också möjligt för eleverna att fördjupa sina tankar kring det de har läst och hört.

Samtalen kan röra sig kring frågor om handlingen, karaktärerna och miljöerna men också om språket eller berättartekniska drag. Använd dig gärna av samtalsmodeller som uppmuntrar eleverna att våga prata och delge sina tankar, till exempel EPA-modellen där eleverna först funderar Enskilt, sedan i Par för att därefter diskutera gemensamt med Alla.

Före läsningen

Låt eleverna titta på omslaget till boken. Be dem fundera utifrån följande frågor:

- Vad föreställer omslaget?
- Vilka personer/djur ser du?
- Finns det något på omslaget som gör dig nyfiken? Vad är det?
- Finns det något på omslaget som du undrar över eller inte förstår? Vad är det?
- Vad tror du kommer att hända i boken? Ta hjälp av både omslag och boktitel.

Under läsningen

Här nedan följer förslag på några uppgifter att göra under läsningen.

Första kapitlet

Läs det första kapitlet i boken högt för eleverna. Samtala utifrån nedanstående frågor.

1. Vem är det som berättar i boken? Vad heter personen och hur gammal är han/hon?
2. Vad får du veta om berättarens familj?
3. Vad får du veta om platsen där berättaren bor?

4. Vilka andra personer nämns i bokens första kapitel? Finns det någon person som du skulle vilja veta mer om? Varför då?
5. Berätta om något hemskt som händer eller som det berättas om i första kapitlet.
6. Ge något/några exempel från kapitlet som visar på syskonkärlek.
7. Ge något/några exempel från kapitlet där vuxna behandlar barn illa.
8. Vad tror du kommer att hända längre fram i boken?

Personer och djur

I boken finns en rad intressanta personer och djur (hit räknas även väsen som sjöjungfrur) som ni kan samtala om och arbeta vidare med. Stanna upp under läsningen och red ut vilka de olika personerna/djuren är. Låt eleverna svara på frågor som:

1. Vad heter personen/djuret?
2. Hur lär huvudpersonen känna personen/djuret?
3. Hur ser personen/djuret ut? (utseende, klädsel, sätt att prata, dofter etc.)
4. Hurdan är personen/djuret? (ond, god, rolig, snäll, hjälpsam, tankspridd, hotfull, snål, givmild, modig, feg etc.)
5. Vad tror du kommer att hända med personen/djuret i boken?
6. Vilken betydelse har personen/djuret för huvudpersonen?

Till hjälp för eleverna att komma ihåg och hålla reda på personerna/djuren kan ni med fördel skapa en gemensam karta/affisch över dem och ha uppsatt i klassrummet. Eleverna kan också göra egna presentationer av personerna/djuren där de både ritar och berättar. De kan då använda punkterna 1–6 här ovan som stöd för att skapa sina presentationer.

Håll samtalet om personerna/djuren levande genom hela läsningen. Många av dem förändras under berättelsens gång och ändrar karaktär från exempelvis god till ond. Låt eleverna göra förutsägelser kring personerna/djuren. Finns det ledtrådar i texten som gör att de förstår att vissa av personerna/djuren inte visar sina rätta jag?

Äventyr och fantasy

Ishavspirater tillhör genrelitteraturen och är en blandning av äventyrsroman, saga och fantasy där hjälten får vara med om en rad olika spännande händelser. I boken finns en hel del icke-realistiska inslag, som påhittade djur (valhöns och sjöpapegojor) och mytiska väsen (sjöjungfrur). Tiden då boken utspelar sig är inte heller angiven, vilket förstärker känslan av saga.

- Låt eleverna med hjälp av kartan som finns i bokens insida följa Siris äventyr i Ishavet.
- Be eleverna under läsningens gång att göra förutsägelser vilken plats/ö de tror att Siri ska resa till närmast. Vad skulle kunna hända på den platsen/ön? Vilken betydelse kommer nästa plats ha i berättelsen? Vem tror de att Siri kommer att möta på nästa plats?

Samla på ord och uttryck

Frida Nilsson väjer inte för att använda svåra ord och uttryck. Hon kallar saker för dess rätta namn, till exempel används ord som *skrov*, *vattenbrynet*, (*gruv*)*ort*, *nakterhus* och *öskar*. Nilsson använder en del ålderdomliga ord som *träl*, *blåsbälg*, *dänsprungen* och *åbakigt* och kastar sig gärna med idiomatiska uttryck och talesätt som för många elever kan vara svåra att förstå, till exempel *hals över huvud*. Trots de svåra orden och uttrycken kan eleverna ändå följa med i händelseförloppet. Här nedan följer ändå några förslag på övningar och uppgifter att göra kring ord och uttryck.

- Samla på svåra ord och uttryck som ni stöter på under läsningen. Skriv upp dem på tavlan eller projicera dem på annat sätt. Låt eleverna gissa vad orden betyder. Be dem sedan att slå upp dem i en ordlista. Skriv meningar där orden finns med. Hitta synonymer och/eller antonymer till orden.
- I sitt skrivande använder Nilsson idiomatiska uttryck som ”hals över huvud”, ”ha något i kikarn”, ”slänga ett ögonkast”, ”hålla sig på sin kant”, ”stå på näsan”. Samla på uttrycken under läsningens gång och be eleverna fundera på vad de betyder. Läs gärna texten där uttrycken står för att eleverna ska få ett sammanhang. Låt eleverna ta reda på vad de betyder och använda uttrycken i nya sammanhang.
- I boken finns gott om ämnesord, så kallade fackuttryck. I *Ishavspirater* används till exempel sjötermer, till exempel *lejdare*, *spant*, *däck*, *skrov*, *mast*, *rigg*, *storsegel*. Använd bilder på båtar för att reda ut var någonstans på båten ett storsegel eller däcket finns.

Efter läsningen

Efter läsningen passar det att ha ett avslutande boksamtal. Här nedan finns också förslag på andra kreativa övningar att göra i anslutning till boken.

Boksamtal

Samtala utifrån nedanstående frågor.

1. Hur gick det för huvudpersonen i boken? Slutade det lyckligt eller olyckligt?
2. Vad tyckte du var det mest spännande i boken?
3. Vem skulle du vilja vara i berättelsen? Berätta varför?
4. Var det något som du tyckte var konstigt eller inte förstod i berättelsen?
Vad var det?
5. Finns det något du undrar över i berättelsen?
6. Vad tror du författaren vill säga med boken?

Bokspecifika avslutningsfrågor

1. Vad menar Siri när hon säger att Vithuvuds gruva förvandlade barnen till djur?
2. Vithuvud har barn som slavar och de tvingas leta efter det hårdaste kolet i gruvan.
Ändå säger Vithuvud att han inte är en ond man. Vad menar han med det?
3. Vilka personer i boken tycker du är modiga? Kan man vara både modig och feg?
4. Vad tror du kommer att hända med Siri, Miki, Duva och Fredrik efter berättelsens slut?

Beskriva med sinnen

Att använda olika sinnen för att beskriva personer och miljöer ger läsaren bilder i huvudet. Här nedan följer en uppgift.

Låt eleverna läsa avsnittet från sidan 173 i *Ishavspirater*.

”Luften var bitande kall. Så kyla hade jag aldrig i mitt liv varit med om. Musklerna i ansiktet liksom stannade, till och med ögonen satt orörliga i sina hålor (...)

Isbergen rörde sig allt långsammare ute på havet. Det brakade och small som från bössor, allteftersom temperaturen fortsatte att sjunka. Stjärnorna på himlen tycktes krympa av källden. När gryningsljuset kom, gick jag ner till vattnet och kände efter. Havet var fruset, förvandlat till ett golv. Då steg jag raka vägen ut på isen och promenerade därifrån.”

1. Vad är det Siri känner i textavsnittet?
2. Vad är det Siri ser i textavsnittet?
3. Vad är det Siri hör i textavsnittet?
4. Skriv en egen mening som passar till textavsnittet där Siri känner smak.
5. Skriv en egen mening som passar till textavsnittet där Siri känner doft.
6. Måla en bild av platsen som textavsnittet handlar om.

Fakta om valhöns och sjöpapegojor (*Ishavspirater*)

I *Ishavspirater* finns påhittade djur som valhöns och sjöpapegojor. Men hur ser valhöns ut och var håller de helst till? Vad äter sjöpapegojor och lever de ensamma eller i flock? Vilka andra intressanta fakta kan eleverna hitta på om djuren? Ta hjälp av den information som finns i boken och låt sedan eleverna fantisera kring fakta som hör till djuren. Avslutningsvis kan eleverna rita hur djuret ser ut. Redovisa faktatexterna muntligt för varandra.

Skriv en saga

Ishavspirater följer sagans berättarstruktur: Hjälten, ofta ett försvarslöst barn, lämnar sitt hem för att lösa ett problem. När hjälten har löst problemet kan hen återvända hem, alternativt komma till ett nytt hem.

Låt eleverna skriva en saga som utspelar sig på vattnet eller på öarna i Ishavet.

Eleverna kan förbereda sitt skrivande genom att svara på följande frågor:

1. Vem ska vara hjälte i din saga?
2. Vad ska vara problemet i din saga?
3. Hur ska hjälten lösa problemet?
4. Vilka olika spännande händelser kommer din hjälte att vara med om?
5. Vilka andra personer/djur/väsen ska vara med i din saga?

Uppmuntra eleverna att använda sin fantasi och hitta på egna djur (inspireras av valhönsen och sjöpapegojorna) När eleverna har skrivit klart sina sagor kan de måla bilder till. Redovisa sagorna både muntligt och skriftligt.